اللهم انی اتوسل الیک بنبیک محمد صلی الله علیه وسلم نبی الرحمة • وبعید الامة وکاشف
الغمة • ان توصل هذا الکتاب الی من خصصته من الرحمة العامة فی هذا
العصر العضوض علی مفارق المومنین • والعدالة السامیة العالیة بین کافة
المسلمین • امیر المومنین • راس الغزاة والمجاهدین • وناصب رایة
المظلومین • ومشتة جیش المشرکین • وناصر دین الله بالفتح المبین • واقماع
الکافرین • السید السلطان • محی الدین محمد • اورنک زیب آخرت کیر
بالسلطنة العظمی • والخلافة الاسمی • ادام الله سلطانه • وعم
برهانه • وجمع شمله وشانه • امین • رب العالمین

سبحان من به کان ما کان وبه یکون ما یکون فسبحان الذی بیده ملکوت کل شیء والیه ترجعون

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله حق حمده • واشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له • واشهد ان
محمدا عبده ورسوله • صلی الله علیه وسلم • اما بعد فقد حبب الی ان الخص مختصرا
فی تفسیر القران ملتجیا الی الله فی تیسیره وتسهیله وتاویله لیکون عونا لطالبی هذا الشان •
وراغبا الیه ان یجعله خالصا لوجهه الکریم وجلاء لخاطر اهل وده وقربه بمنه وکرمه
وسمیته غنیة التالی وجلاء الخاطر • مولف هذا المختصر العبد الفقیر العاجز السید محمود
ابن محمد بن علی الشیخانی من جماعة غوث الله الاعظم • ذی القدم الراسخ • والبحر الزاخر ابی محمد الباز
الاشهب • محی الدین عبد القادر قدس سره • ثم انی اذکر فیه ثلاثة وقوف التام والحسن والکافی
الی قوله انک اذا لمن الظالمین فقط فعلامة التام تا وعلامة الحسن حس وعلامة الکافی ک
واذا قلت القراة کذا وکذا فهی من السبعة واذا قلت وقری بکذا فهی شاذة ولنذکر ما یتعلق بالتفسیر
والتاویل والفرق بینهما فالتفسیر الوقوف علی اسباب نزول الایة وشانها وقصتها وللاسباب التی
نزلت وللاقوام الذین ارید وابها ولا یتکلم فی ذلک الا بالسماع والتاویل صرف الایة الی معنی
الایة او کلمة منها بیان ذلک لو قیل ما معنی لا ریب فنقول لا شک فهذا تفسیر لتلک الکلمة فان قیل
قد نفیت الریب وقد ارتاب وافان اجبت وقلت انه فی نفسه صدق واذا تومن وجد کذلک فانتفی عنه
الریب فهذا تاویل تلخیصه التفسیر ما یتعلق بالروایة والتاویل ما یتعلق بالدرایة او التفسیر کشف ظاهر
الکلام والتاویل کشف باطنه اذا وافق الحق او التفسیر للخلق کما فی المحکمات والتاویل للحق کما فی المتشابهات
قال الله تعالی وما یعلم تاویله الا الله او التفسیر ما لا یختلف فیه والتاویل ما اختلف فیه علی وجه یوافق
الشرع قال بعضهم لا یجوز تفسیر القران بشیء الا ان یرد به نقل صحیح وذلک لروایة ابن عباس
رضی الله عنهما انه قال من قال فی القران برایه فلیتبوا مقعده من النار وقال صلی الله علیه وسلم

من قال فی القران برایه فاصاب فقد اخطا وسیل ابو بکر الصدیق رضی الله عنه
فی تفسیر قوله تعالی وفاکهة وابا فقال ای سماء تظلنی وای ارض تقلنی اذا قلت
فی کتاب الله ما لا علم لی به وفی روایة انه قال ای سماء تظلنی وای ارض تقلنی اذا قلت
فی ایة من کتاب الله بغیر ما اراد الله بها وقال ابی بن کعب رضی الله عنه ما استبان لک
فاعمل به وانتفع به وما اشتبه علیک فامن به وکله الی عالمه وذهب عامة اهل العلم
علی جواز التفسیر لقوله تعالی افلا یتدبرون وهو حث علی التامل فیه للوقوف علی
معانیه ولقوله تعالی لعلمه الذین یستنبطونه ولقوله تعالی لتبین للناس
ما نزل الیهم ولقوله تعالی تبیانا لکل شیء ولقوله صلی الله علیه وسلم اول
ما یرفع من الارض العلم قالوا یا رسول الله این فع القران قال لا ولکن یموت من یعلم
تاویله ویبقی قوم یتاولونه علی اهوایهم اقول ومن الرحمة علی الامة احادیث
رسول الله صلی الله علیه وسلم وکلام اصحابه والتابعین لهم من الایمة الاربعة ومقلدیهم
فی جواز الاختلاف فی الفروع عن ابن عباس رضی الله عنهما انه قال قال رسول
الله صلی الله علیه وسلم مهما اوتیتم من کتاب الله فالعمل به لا عذر لاحد فی ترکه فان
لم یکن فی کتاب الله فبسنة منی فان لم یکن سنة منی فما قال اصحابی ان اصحابی بمنزلة
النجوم فی السماء فایما اخذتم به اهتدیتم واختلاف اصحابی لکم رحمة رواه البیهقی فی
المدخل بسنده قلت فافهم سر قوله صلی الله علیه وسلم فایما اخذتم به اهتدیتم
یعنی یستنبط منه ان المجتهدین کلهم علی هدی فلا لوم لاحد منهم علی احد وفی
المدخل للبیهقی ایضا وعن القاسم بن محمد انه قال کان اختلاف اصحاب محمد رحمة للناس
وفی الطبقات لابن سعد وعن عمر بن عبد العزیز ما یسرنی باختلاف اصحاب
النبی صلی الله علیه وسلم حمر النعم وفی المدخل للبیهقی بلفظ ما سرنی لو ان اصحاب النبی
صلی الله علیه وسلم لم یختلفوا لانهم لو لم یختلفوا لم تکن رخصة وقال مالک بن
انس لهارون الرشید لما اراد ان یعلق الموطا فی الکعبة لیحمل الناس علی ما فیه یا امیر المومنین
لا تفعل ذلک فان اصحاب رسول الله صلی الله علیه وسلم اختلفوا فی الفروع وتفرقوا فی البلدان
وکل مصیب فقال هارون وفقک الله یا ابا عبد الله اخرجه ابو نعیم فی الحلیة
وفی الطبقات لابن سعد ان المنصور قال لمالک حین حج کمقالة هارون مع
اختلاف فی العبارات واعلم ان السر فی کون اختلاف هذه الامة رحمة لهم من الله
کما فی الحدیث المذکور هو ان اختلاف الامم السابقة کان عذابا لهم وهلاکا وکانت
الانبیاء یبعث احدهم قبل نبینا بشرع واحد وحکم واحد من غیر تخییر فی کثیر من الفروع
التی شرع فیها التخییر فی شریعتنا کتحتم القصاص فی شریعة الیهود وتحتم الدیة فی شریعة
النصاری ومن ضیق شریعة الیهود ان کتابهم لم یکن یقرا الا علی حرف واحد ولیس
فی کتابهم ایضا ناسخ ومنسوخ واما شریعتنا فسمحة سهلة لا حرج فیها کما قال الله تعالی یرید الله

Copyright © King Saud University

Created with PDFsharp 1.2.1269-g (www.pdfsharp.com)